

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-24>

УДК 338.2

ОЦІНКА ДІЛОВИХ ОЧІКУВАНЬ ЯК ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХІД ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ASSESSMENT OF BUSINESS EXPECTATIONS AS AN INNOVATIVE APPROACH TO DETERMINING THE MAIN TRENDS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Небава Микола Івановичкандидат економічних наук, професор,
Вінницький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6933-8702>**Заюков Іван Вікторович**доктор економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7225-2827>**Пилипчук Іван Юрійович**аспірант,
Вінницький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2984-4917>**Nebava Mykola, Pylypchuk Ivan**

Vinnitsa National Technical University

Zayukov IvanVinnytsia Institute of Trade and Economics of
State University of Trade and Economics

Метою роботи є проведення оцінювання ділових очікувань на основі основних тенденцій економічного розвитку сільськогосподарських підприємств України. Актуальність дослідження пов'язана з необхідністю пошуку ефективного інструменту оцінки ділових очікувань, що розглядається як інноваційний підхід до визначення основних тенденцій економічного розвитку. Методологічним інструментом аналізу є підхід «Оцінювання ділових очікувань». Виявлено та кількісно підтверджено розрив між виробничою та кадровою динамікою. Доведено, що ділові очікування мають позитивний характер навіть у періоди коливань кон'юнктури ринку. Запропоновано застосовувати теоретико-методичний підхід до використання оцінок ділових очікувань як інструменту виявлення тенденцій економічного розвитку та прийняття стратегічних управлінських рішень в агросекторі України.

Ключові слова: оцінка, інновації, підхід, ділові очікування, баланс.

The purpose of the work is to assess business expectations based on the main trends in the economic development of agricultural enterprises in Ukraine. The relevance of the study is associated with the need to find an effective tool for assessing business expectations, which is considered as an innovative approach to determining the main trends in economic development. The methodological tool for analyzing economic dynamics, which is based on the generalization of subjective business assessments of the current state of economic trends and the prospects for their development, is the innovative approach "Assessment of Business Expectations". The methodology is based on data from regular sample statistical surveys of enterprises in the economic sector of the economy. The considered approach to interpreting response balances through a combination of indicators of actual changes and expectations allows us to simultaneously assess the current state and prospective dynamics of the agricultural sector. The methodological principles of assessing the impact of the external economic environment on economic development by comparing average export balances to EU member states are considered, which made it possible

to quantitatively prove the structural reorientation of external markets. The feasibility of using the system of business expectations balances as a leading indicator of structural changes in the development of the agricultural sector is substantiated, which is confirmed by quantitative calculations of the average values of indicators. The gap between production and personnel dynamics is identified and quantitatively confirmed, which indicates a transition to an intensive development model based on technological renewal and the role of behavioral factors in the formation of economic dynamics. It is proven that business expectations are positive even during periods of market fluctuations. It is proposed to apply a theoretical and methodological approach to the use of business expectations assessments as a tool for identifying economic development trends and making strategic management decisions in the agricultural sector of Ukraine. It is substantiated that the system of business expectations assessments is not only a descriptive statistical tool, but an analytical mechanism for forecasting and strategic diagnostics of the economic development of the agricultural sector of Ukraine, capable of reflecting structural, behavioral and market shifts at the early stages of its formation and development.

Keywords: assessment, innovation, approach, business expectations, balance.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження пов'язана з тим, що в сучасних військових умовах високої невизначеності економічного середовища, нестабільності ринкової кон'юнктури та зростання впливу зовнішніх ризиків особливої ваги набувають інструменти, здатні не лише фіксувати минулі тенденції, а й відобразити майбутні наміри економічних суб'єктів. Саме таким інструментом виступає оцінка ділових очікувань, що розглядається як інноваційний підхід до визначення основних тенденцій економічного розвитку. Так, за даними Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України [1], реальний ВВП України зріс на 2,2%. Основними секторами, що забезпечили цей ріс стали: будівництво, торгівля, переробна промисловість. Однак, на уповільнення економічного розвитку вплинуло, зокрема нижчий урожай окремих зернових культур. Однією із причин цього – несприятливі погодні умови. Так, урожай таких сільськогосподарських культур, наприклад, сої зменшився на 26,9%; соняшнику на 15,8%; ріпаку на 7,6%; цукрового буряку на 13,9%. При цьому урожай зернових зібрано на 3% більше.

Статистичні дані опитувань аграрних підприємств підтверджують аналітичну цінність підходу «оцінки ділових очікувань». Зокрема, даний підхід дає можливість розраховувати середній баланс фактичних змін обсягів виробництва; середній баланс змін зайнятості; середні показники експорту до країн ЄС; середній баланс запасів продукції тощо.

Таким чином, ділові очікування відображають не лише поточний стан галузі, а й поведінкові та стратегічні реакції підприємств на макроекономічні зміни. Використання таких показників дозволяє завчасно виявляти тенденції економічного циклу, структурні зрушення та потенційні ризики, що є неможливим при застосуванні виключно ретроспективних статистичних даних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасним проблемам оцінювання ділових очікувань присвятили свої праці вітчизняні вчені, зокрема А. Буряк [2], В. Каленська [3], О. Кавтиш [4], Я. Кривич [2], К. Сердюк [2], О. Солодка [5], Н. Пантелєєва [6], С. Чередніченко [7], Д. Чепурний [4] та багато інших. Так, вчені А.В. Буряк, Я.М. Кривич, К.В. Сердюк [2], наголошують, що використання інноваційного підходу щодо оцінки ділових очікувань дозволяє банківським структурам краще орієнтуватися в змінах економічної кон'юнктури ринку. Дослідниця Н.М. Пантелєєва [6], зокрема наголошує на важливості використання даного підходу, який також може бути доповненням до використання традиційних економічних моделей, що дозволить виявляти потенційні можливості і загрози для розвитку організацій.

Науковці О.П. Кавтиш, Д.О. Чепурний, О.О. Солодка [4], вважають, що в умовах сучасної невизначеності саме ділові очікування бізнесу є важливим інструментом до прийняття ефективних економічних рішень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеною частиною загальної проблеми залишається дослідження оцінки ділових очікувань як інноваційного підходу до визначення основних тенденцій економічного розвитку, що є актуальним з огляду на необхідність підвищення якості стратегічного планування, прогнозування та управлінських рішень в умовах динамічного та ризикованого економічного середовища.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є проведення оцінювання ділових очікувань на основі основних тенденцій економічного розвитку сільськогосподарських підприємств України.

Наукова новизна роботи полягає в доведенні того, що система оцінок ділових очікувань є не лише описовим статистичним

інструментом, а аналітичним механізмом прогнозування та стратегічної діагностики економічного розвитку, здатним відображати структурні, поведінкові та ринкові зрушення на ранніх етапах їх формування, зокрема на прикладі аграрного сектору економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічним інструментом аналізу економічної динаміки, що базується на узагальненні суб'єктивних оцінок бізнесу щодо поточного стану економічних тенденцій та перспектив їх розвитку є інноваційний підхід «Оцінювання ділових очікувань». Методологія ґрунтується на даних регулярних вибіркового статистичних опитувань підприємств економічного сектору економіки. Респонденти оцінюють зміни ключових економічних показників, зокрема: обсяги виробництва, експортну діяльність, запаси готової продукції, зайнятість, цінові тенденції, фактори, що стримують діяльність; очікування щодо майбутніх змін [8]. Опитування мають стандартизовану форму, що має забезпечити порівнювальність результатів у часі.

Основним методологічним принципом в даному інноваційному підході є проведення розрахунків на основі дифузійного підходу. Даний підхід враховує не абсолютну зміну показника, а напрям змін. При цьому респондентів розподіляють на такі підприємства, де значення показників «зросли», «не змінилися», «зменшилися». Далі розраховується головний узагальнюючий індикатор «Баланс відповідей» (В) [8]:

$$B = P_3 - P_M$$

де: В – баланс відповідей (в. п.); P_3 – частка підприємств із зростанням показника (%); P_M – частка підприємств із зменшенням показника (%).

Таким чином, при значенні балансу показника ($B > 0$) – переважає тенденція зростання; при ($B < 0$) – переважає спад; при ($B = 0$) – існує рівновага змін. Абсолютна величина балансу (В) характеризує інтенсивність змін.

Методологія даного інноваційного підходу полягає в виконанні наступних послідовних етапів: «Збір первинної інформації» – «Групування отриманих відповідей» – «Розрахунок балансів» – «Проведення динамічного аналізу» – «Проведення порівняльного аналізу» – «Проведення інтерпретації результатів». Основними перевагами даної методології є: виявлення тенденцій раніше, ніж офіційна статистика опублікує дані; відображення поведінкових та стратегічних намірів бізнесу; можливість використовувати результати даних в системі прогнозування макроекономічних показників тощо.

Проведемо аналіз статистичних даних [9] щодо очікування сільськогосподарських підприємств та перспектив розвитку їх ділової активності за видами економічної діяльності (2015–2025 рр.). Фрагмент даних щодо очікування сільськогосподарських підприємств в системі перспектив розвитку їх ділової активності наведено в таблиці 1.

Дані щодо очікування сільськогосподарських підприємств та перспектив розвитку їх ділової активності за видами економічної діяльності (2015–2025 рр.) включають в себе такі інформаційні блоки:

- оцінка змін обсягу виробництва продукції сільського господарства (x_1);
- оцінка змін обсягу виробництва продукції сільського господарства на зовнішніх ринках (x_2);
- оцінка змін обсягу реалізованої продукції на зовнішніх ринках (x_3);

Таблиця 1

Фрагмент даних щодо очікування сільськогосподарських підприємств (обсягів продукції) в системі перспектив розвитку їх ділової активності

Галузь	Жовтень-грудень 2014р.					...	Липень-вересень 2025р.				
	Збільшився	Не змінився	Зменшився	Немає відповіді	Баланс		Збільшився	Не змінився	Зменшився	Немає відповіді	Баланс
Сільське господарство	23	39	37	1	-14	...	63	24	13	0	50
Рослинництво	22	38	38	2	-16	...	70	18	12	0	58
Тваринництво	22	42	36	0	-14	...	46	40	14	0	32

Джерело: сформовано на основі [9]

- оцінка поточного обсягу запасів продукції, призначеної для реалізації (x_4);
- оцінка впливу факторів, що стримують сільськогосподарську діяльність (x_5);
- очікувані зміни обсягу виробництва продукції сільського господарства в наступні три місяці (x_6);
- очікування щодо цін (x_7);
- очікування зміни кількості працівників на сільськогосподарських підприємствах (x_8).

Результати проведення аналізу даних щодо очікування сільськогосподарських підприємств в системі перспектив розвитку їх ділової активності наведено в таблиці 2.

Таким чином, проаналізувавши дані очікувань сільськогосподарських організацій ($x_1 - x_8$) можна сказати, що баланс зміни за окремими факторами становить: виробництво – (+8,93); експорт до ЄС (+4,53); експорт поза ЄС (+1,48); запаси (-10,11); очікування виробництва (+4,99); очікування цін (+17,83); очікування зайнятості (-1,29). Отже, найбільш оптимістичним показником є ціни, а найстабільнішим зовнішньоекономічним напрямом – країни-члени ЄС. Аграрний сектор стає більш оптимістичною галуззю економічної діяльності, про це свідчить перехід від від'ємних до позитивних балансів. Відбувається переорієнтація аграрного сектору на ринок ЄС, що позитивно впливає на економіку України та є стабілізуючим фактором подальшого зміцнення соціально-економічного розвитку. Зростає роль економічних і фінансових факторів, на відміну від природних. В цілому агросектор налаштований на інтенсивний, а не екстенсивний розвиток. Тобто виробництво зростає швидшими темпами, ніж чисельність зайнятих в агросекторі.

Результати аналізу ділових очікувань аграрних підприємств мають надзвичайно важливе значення для формування стратегій розвитку бізнесу. Виявлені тенденції (таблиця 2) дозволяють визначити ключові напрями стратегічного розвитку агросектору України, зокрема це:

- орієнтація на стале зростання виробництва;
- експортна стратегія та диверсифікація ринків;
- посилення ролі фінансового менеджменту;
- управління запасами та ринковою кон'юнктурою;
- інноваційно-технологічний розвиток;

- цінова стратегія та інвестиційні рішення тощо.

Висновки. Методологія оцінювання ділових очікувань базується на використанні балансів відповідей як кількісного відображення напрямів економічної динаміки. Вона поєднує поведінкові оцінки підприємств із формалізованим статистичним інструментарієм і є ефективним засобом моніторингу та прогнозування економічного розвитку в умовах невизначеності. Розглянутий підхід до інтерпретації балансів відповідей через поєднання показників фактичних змін та очікувань дозволяє одночасно оцінювати поточний стан і перспективну динаміку галузі сільського господарства.

Розглянуті методичні засади оцінювання впливу зовнішньоекономічного середовища на економічний розвиток шляхом порівняння середніх балансів експорту до країн-членів ЄС із значенням (+4,53) та поза межі ЄС (+1,48) дало змогу кількісно довести структурну переорієнтацію зовнішніх ринків.

В статті обґрунтовано доцільність застосування системи балансів ділових очікувань як випереджального індикатора структурних змін у розвитку аграрного сектору, що підтверджено кількісними розрахунками середніх значень показників (зокрема, середній баланс фактичних змін виробництва + 8,93, очікувань виробництва + 4,99, цінових очікувань + 17,83). Виявлено та кількісно підтверджено розрив між виробничою та кадровою динамікою (зростання виробництва при нейтральному балансі зайнятості «мінус» 1,29), що свідчить про перехід до інтенсивної моделі розвитку на основі технологічного оновлення та ролі поведінкових факторів у формуванні економічної динаміки. Оскільки, аналіз даних довів, що ділові очікування мають позитивний характер навіть у періоди коливань кон'юнктури ринку. Таким чином, в роботі запропоновано застосовувати теоретико-методичний підхід до використання оцінок ділових очікувань як інструменту виявлення тенденцій економічного розвитку та прийняття стратегічних управлінських рішень в агросекторі України. Обґрунтовано, що система оцінок ділових очікувань є не лише описовим статистичним інструментом, а аналітичним механізмом прогнозування та стратегічної діагностики економічного розвитку агросектору України, здатним відображати структурні, поведінкові та ринкові зрушення на ранніх етапах його формування і розвитку.

Таблиця 2

Проведення аналізу даних [9] щодо очікування сільськогосподарських підприємств в системі перспектив розвитку їх ділової активності за період 2015–2025 рр.

Інформаційні блоки	Кількість спостережень	Середній баланс	Максимум	Мінімум	Опис
1	2	3	4	5	6
x1	132	+8,93	-38	+66	Оцінка змін обсягу виробництва продукції сільського господарства показала, що починаючи із 2015 року фіксувалось падіння обсягів виробництва, а ближче до 2025 році спостерігається перехід у зону активного зростання. Найсильніші обсяги коливання спостерігались в рослинництві (більш чутливе до погоди та ринків). Сфера тваринництва працювала більш стабільніше, ніж рослинництво.
x2		+4,53	-17	+23	Оцінка змін обсягу виробництва продукції сільського господарства на зовнішніх ринках характеризувалась сильною циклічністю з 2022 року відбувся структурний засув на європейський ринок. ЄС стає для України важливим і стабільним ринком збуту сільськогосподарської продукції.
x3		+1,48	-14	+13	Оцінка змін обсягу реалізованої продукції на зовнішніх ринках свідчить про більше коливань, часті періоди від'ємного балансу та вищу залежність від зовнішніх шоків. В цьому аспекті існує сильна ризикованість «третіх ринків» порівняно із ринками ЄС.
x4		-10,11	-23	+5	Оцінка поточного обсягу запасів продукції, призначеної для реалізації засвідчила, що відповідний баланс зростає у періоди слабкого збуту та падає, коли поживляється попит. Існує тенденція, яка показує, що великі запаси провокують труднощі із збутом продукції, відповідно, малі запаси сприяють активним продажам.
x5		Недостатній попит – високе значення; погодні умови ~3%; нестача робочої сили ~6%; нестача матеріалів ~4%; інші фактори ~31%; нічого не стримує ~29%.	Оцінка впливу факторів, що стримують сільськогосподарську діяльність засвідчила, що (за структурою опитувань) найтипівішими обмеженнями є фінансові обмеження, високі витрати, нестача попиту, погодні умови та кадрові проблеми. Існує тенденція, яка свідчить про посилення економічних і фінансових факторів, ніж природних.		
x6	+4,99	-41	+70	Очікувані зміни обсягу виробництва продукції сільського господарства в наступні три місяці засвідчили, що баланс змін в цілому є кращим за оцінку змін обсягу виробництва продукції сільського господарства. Бізнес краще оцінює майбутні тенденції свого розвитку, ніж теперішні.	
x7	+17,83	-15	+44	Очікування щодо цін дозволив зробити висновок, що баланс у більшості періодів позитивний. Тут варто відмітити, що сільськогосподарські організації очікують зростання цін. Це свідчить про інфляційні очікування, перенесення витрат із збитками від військових дій до ціни продукції; нестабільність ринків.	
x8	-1,29	-42	+43	Очікування зміни кількості працівників на сільськогосподарських підприємствах показав, що баланс за досліджувані періоди коливаються біля нуля та різких стрибків не фіксуються. В цілому агробізнес в Україні робить ставку на технологію та ефективність, тобто на якісні фактори, а не на кількісні – чисельність працівників. Це дає можливість не збільшувати чисельність, а її оптимізувати.	

Джерело: сформовано та розраховано на основі [орієнтація на стале зростання виробництва;

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства. Мінекономіки: у 2025 році ВВП України зріс на 2,2%. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/25c9685b-a465-4945-bf5d-3be9ec515ace?lang=uk-UA&title=Minekonomiki-U2025-RotsiVvpUkrainiZrisNa2-2-> (дата звернення: 03.02.2026).
2. Буряк А.В., Кривич Я.М., Сердюк К.В. Економічні очікування агентів фінансового сектору в контексті комунікаційної політики центрального банку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету: Серія: економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 215–221. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-3\(89\)-215-221](https://doi.org/10.26642/ema-2019-3(89)-215-221) (дата звернення: 03.02.2026).
3. Каленська В.П. Аналіз основних макроекономічних показників України під час війни 2022. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2023. (36). С. 116–122. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/36251> (дата звернення: 03.02.2026).
4. Кавтиш О.П., Чепурний Д.О. Аналіз підходів до управління фінансовим потенціалом підприємств в умовах зростання невизначеності. *Economic Synergy*. 2023. № (2). С. 159–176. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-2-12> (дата звернення: 03.02.2026).
5. Солодка О.О. Координаційні деструкції у визначенні макроекономічної нестабільності. *Регіональна економіка та управління*. 2020. №3(29). С. 37–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-82> (дата звернення: 03.02.2026).
6. Пантелєєва Н.М. Фінансова безпека в умовах цифрової економіки: очікування і реальність. *Фінансовий простір*. 2020. № 2 (38). С. 22–37. DOI: [https://doi.org/10.18371/fr.2\(38\).2020.209289](https://doi.org/10.18371/fr.2(38).2020.209289) (дата звернення: 03.02.2026).
7. Чередніченко С. Трансформація ділових очікувань підприємств в умовах воєнного стану як віддзеркалення стану національної економіки. *Ефективна економіка*. 2024. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/invest-plan/article/view/4372/4407> (дата звернення: 03.02.2026).
8. Сайт Державної служби статистики України. Методологічні положення державного статистичного спостереження «Стан ділової активності підприємств». URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/stan-dilovoyi-aktyvnosti-pidpryyemstv> дата звернення: 03.02.2026).
9. Сайт Державної служби статистики України. Очікування сільськогосподарських підприємств у IV кварталі 2025 року щодо перспектив розвитку їх ділової активності. <https://stat.gov.ua/uk/publications/ochikuvannya-silskohospodarskykh-pidpryyemstv-u-iv-kvartali-2025-roku-shchodo> дата звернення: 03.02.2026).

REFERENCES:

1. Sait Ministerstva ekonomiky, dovkillia ta silskoho hospodarstva. Minekonomiky: u 2025 rotsi VVP Ukrainy zris na 2,2% [Website of the Ministry of Economy, Environment and Agriculture. Ministry of Economy: in 2025, Ukraine's GDP grew by 2.2%]. Available at: <https://niss.gov.ua/news/statti/pidsumky-funktsionuvannya-ahramnoho-sektoru-ukrayiny-u-2024-rotsi> (accessed 23 February 2026).
2. Buriak A.V., Kryvych Ya.M., Serdiuk K.V. (2019). Ekonomichni ochikuvannia ahentiv finansovoho sektoru v konteksti komunikatsiinoi polityky tsentralnoho banku [Economic expectations of financial sector agents in the context of central bank communication policy]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu: Serii: ekonomika, upravlinnia ta administruvannia – Bulletin of Zhytomyr State Technological University: Series: Economics, Management and Administration*, Vol 3 (89). pp. 215–221. Available at: DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-3\(89\)-215-221](https://doi.org/10.26642/ema-2019-3(89)-215-221) (accessed 23 February 2026).
3. Kalenska V.P. (2023). Analiz osnovnykh makroekonomichnykh pokaznykiv Ukrainy pid chas viiny 2022 [Analysis of the main macroeconomic indicators of Ukraine during the war 2022]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii yurydychna – Scientific notes of the Lviv University of Business and Law. Economic series. Legal series*, Vol. (36). pp. 116–122. Available at: <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/36251> (accessed 23 February 2026).
4. Kavtysh O.P., Chepurnyi D.O. (2023). Analiz pidkhodiv do upravlinnia finansovym potentsialom pidpryyemstv v umovakh zrostannia nevyznachenosti [Analysis of approaches to managing the financial potential of enterprises in conditions of increasing uncertainty]. *Economic Synergy – Economic Synergy*, Vol. 2. pp. 159–176. Available at: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-2-12> (accessed 23 February 2026).
5. Solodka O.O. (2020). Koordynatsiini destruktzii u vyznachenni makroekonomichnoi nestabilnosti. Rehionalna ekonomika ta upravlinnia [Coordination Destructions in Determining Macroeconomic Instability]. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnia – Regional Economy and Management*, Vol. 3(29). Pp. 37–41. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-82> (accessed 23 February 2026).

6. Pantielieieva N.M. (2020). Finansova bezpeka v umovakh tsyfrovoi ekonomiky: ochikuvannia i realnist [Financial security in the digital economy: expectations and reality]. *Finansovyi prostir – Financial space*, Vol. 2(38). Pp. 22–37. Available at: [https://doi.org/10.18371/fp.2\(38\).2020.209289](https://doi.org/10.18371/fp.2(38).2020.209289) (accessed 23 February 2026).

7. Cherednichenko S. (2024). Transformatsiia dilovykh ochikuvan pidpriemstv v umovakh voiennoho stanu yak viddzerkalennia stanu natsionalnoi ekonomiky [Transformation of business expectations of enterprises under martial law as a reflection of the state of the national economy]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*. Available at: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4372/4407> (accessed 23 February 2026).

8. Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Metodolohichni polozhennia derzhavnoho statystychnoho sposterezhennia «Stan dilovoi aktyvnosti pidpriemstv» [Website of the State Statistics Service of Ukraine. Methodological provisions of the state statistical observation "State of business activity of enterprises"]. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/stan-dilovoi-aktyvnosti-pidpriemstv> (accessed 23 February 2026).

9. Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Ochikuvannia silskohospodarskykh pidpriemstv u IV kvartali 2025 roku shchodo perspektyv rozvytku yikh dilovoi aktyvnosti [Website of the State Statistics Service of Ukraine. Expectations of agricultural enterprises in the IV quarter of 2025 regarding the prospects for the development of their business activity]. <https://stat.gov.ua/uk/publications/ochikuvannya-silskohospodarskykh-pidpriemstv-u-iv-kvartali-2025-roku-shchodo-data-zvernennia-03.02.2026>. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/publications/ochikuvannya-silskohospodarskykh-pidpriemstv-u-iv-kvartali-2025-roku-shchodo> (accessed 23 February 2026).

Дата надходження статті: 29.03.2026

Дата прийняття статті: 20.04.2026

Дата публікації статті: 28.04.2026